

Etnologico, utemeljen 1926, obuhvaća bogat etnografski materijal sa svih kontinenta. Pored toga, u muzeju je prikazana višestoljetna misionarska djelatnost kat. crkve.

Santa Maria Maggiore, trobrodna bazilika građena je 352–66; god. 432 i od XII st. često je obnovljana. Toranj je romanički (1377), apsida u današnjem obliku potječe iz 1670–75, a glav. fasada s portikom iz 1743–50 (F. Fuga). U portiku je statua španj. kralja Filipa IV (prema Berninijevu modelu). Strop je kasetiran (pripisuje se G. da Sangallu). Na zidovima srednjega broda i na trijumfalnom luku mozaici iz V st. sa scenama iz Staroga i Novoga zavjeta; pod je djelo Cosmatà (XII st.). Nad glav. oltarom stoji na 4 porfirna stupa baldahin (F. Fuga), a u apsidi je raskošni mozaik »Krunjenje Marijino« (J. Torriti, 1295). Među pokrajnim kapelama s nizom nadgrobnih spomenika ističu se Kapela Sakramenta (1586, D. Fontana) i Kapela Borghese (1611, F. Ponzio; freske Cavaliere d' Arpino, G. Renija, G. Lanfranca; na oltaru od lapis lazulija i jaspisa bizant. Madona). — *San Paolo fuori le Mura* je, poslije Sv. Petra, najveća crkva Rima. Na mjestu male crkvice koju je podigao Konstantin Veliki, izgradio je 386 car Teodozije veliku baziliku; dovršena je u V st. i ukrašena mozaicima. God. 1823 temeljito je uništena u požaru. Novogradska, koja je sačuvala tlocrt i izgled prvotne crkve, dovršena je 1854. Ispred fasade je slikoviti kvadriportik, a na fasadi mozaici iz 1885. Bazilika je peterobrodna, a brodove međusobno dijele 80 granitnih stupova. Iznad stupova teče neprekinuti niz portreta papa, izveden u mozaiku. Prozore zatvaraju alabastrane ploče, a strop je kasetiran. Trijumfalni luk, pošteđen od požara, sačuvao je prvotni mozaik (Krist s apokaliptičkim starcima, sv. Petar i Pavao, simboli evanđelista; V st.), koji je dala izraditi Gala Placidija. Na suprotnoj strani luka su mozaici iz XIII st., a iznad glav. oltara baldahin (A. di Cambio i P. Cavallini). U apsidi su venec. mozaici iz vremena oko 1225; centr. je lik Krist na prijestolju. U transeptu uskršnji svijetnjak (N. di Angelo i P. Vassalletto), mramorni triptih (XV st.) i korske klupe. Iz krstionice se ulazi u vestibul (ostaci mozaika iz XIII st. i fresaka iz XV st.), a odatle u raskošni kulaustar (vjerovatno djelo Vassalletta, 1193–1214); tordinastupovi s mozaičnom inkrustacijom odlični su primjeri romaničke umjetnosti. — *Santa Maria in Trastevere* utemeljena je u III st. Obnovljena je u romaničkom stilu u prvoj pol. XII st. Ima romanički kampanil. Trobrodna crkva bazilikalnoga tipa (stupovi preuzeti iz ant. hramova) ima na fasadi mozaik (Madona s Isusom i svecima, XII–XIII st.). U portiku, koji je 1702 obnovio D. Fontana, ima fresaka iz XV st. Za strop broda nacrt je izveo Domenichino. Na trijumfalnom luku mozaici (križ između svijetnjaka i simbola evanđelista) iz 1440. U apsidi mozaik s figurom Krista, Bogorodice, svetaca i pape Inocenta II te simboličnim jaganjima, a ispod njih scene iz Bogorodičina života (P. Cavallini). U kapeli desnoga broda fresko dekoracija izvedena je prema Domenichinu. S. Maria in Trastevere je najstarija Bogorodičina crkva u Rimu. — Od ostalih eksklava Vatikanske države u Rimu ističu se renesansni *Palazzo della Cancelleria* (1483–1511, A. Bregno i D. Bramante; barokni portal D. Fontane; kapela s freskama iz XVI st.; sala s freskama G. Vasarija) i barokni *Palazzo di Propaganda Fide* (G. L. Bernini; jedna fasada od F. Borrominija, 1627). — U gradiću *Castel Gandolfo* nalazi se papina ljetna rezidencija s vatikanskim astronomskim opservatorijem. Palaču je na ostacima srednjovj. kastela iz XII st. izgradio C. Maderno (1629); kasnije je proširivana. U njoj se čuva niz vrijednih tapiserija i slika (Andrea del Sarto i dr.). U kapelici (s Berninijevom štukaturom) na oltaru »Skidanje s križa« (Guercino), a na zidovima freske škole Zuccarija.

LIT.: G. Fallani i M. Escobar, Vaticano, Firenze, 1946. — B. Nogara, Origine e sviluppo dei Musei e Gallerie Pontificie, Roma 1948. — D. Redig de Camillo, Itinerario pittorico dei Musei Vaticani, Roma 1954. M. Šr.

VATIN, selo u Banatu, blizu Vršca, Srbija.

U ataru Vatina nalazi se veliko naselje i nekropola iz srednjih i poznih faza bronzanog doba. Zbog karakterističnih oblika i specifične dekoracije keramičkog posuda (posude baroknih oblika ukrašene urezanim girlandama, vrežama, šrafiniranim trouglima i kanelurama) svi srodni nalazi iz Banata i jednog dela Srbije svrstani su u tzv. vatinsku kulturu. Ovde je nađena i jedna shematizovana antropomorfna statuetica i nekoliko zoomorfnih plastičnih vaza. Ostava zlatnih predmeta (24 pločice ukrašene graviranim ornamentima) potiče verovatno iz starijeg gvozdenog doba. Arheol. materijal iz prvih vekova nove ere nađen u Vatinu pokazuje da je na ovom mestu i u rim. doba postojalo manje naselje.

LIT.: F. Milleker, A Vattinai őstelep, Temesvár 1905. Dr. S.

VAUBAN, Sébastien le Prestre, de, francuski vojni inženjer (Saint-Léger-de-Fougeret, 1. V 1633 — Pariz, 30. III 1707).

Od 1669 generalni inspektor franc. utvrda. Izvršio radikalne izmjene u fortifikaciji i usavršio teoriju opsade i obrane tvrđava. Bastionskoj trasi dao je skladne dimenzije i vješto koristio njena svojstva. Tvrđave na franc. sjeveroist. granici (Strasbourg, Belfort, Metz, Lille i dr.) povezo je u stratejsku cjelinu. Obnovio

je i otprilike 300 starih fortifikacionih objekata. Njegovo poimanje utvrda i graditeljska praksa, bazirani na stoljetnoj tradiciji geometrijskih oblika, dolaze od izražaja u tri osnovna sistema. U jednom primjenjuje ideje B.-F. Pagana, prilagođujući ih novim prilikama ratovanja. Izmijenio je nagib kosina i dodao mnoštvo sporednih tvorevina stupnjajući obranu u dubinu (Maubeuge). U drugoj skupini značajne su ravno povučene kurtine (zidine koje spajaju kule ili bastione), branjene snažnim bastionskim kulama (Besançon). U trećem sistemu mijenja kurtine tako da one preuzimaju oblik i funkciju bastiona (Neuf-Brisach). U svojim fortifikacijama V. je osobito naglašavao ljepotu ulaznih vrata; ona dobivaju bogatstvo trijumfalnoga luka branjena bastionima i pokretnim mostom. Posebni tip utvrda ostvario je na istaknutim brdskim položajima. Tvrđeci da se »vještina utvrđivanja ne sastoji samo u pravilima i sistemima, nego prije svega u istančanom osjećaju i iskustvu«, prilagodio je način utvrđivanja karakteristikama terena, običajima građenja u pojedinom kraju i promjenama ratne tehnike. Potaknut flam. iskustvom, u Dunkerqueu je iskoristio ustajalu vodu močvara da pojača zaštitu utvrda. Svoja iskustva ratnog inženjera rezimirao je u raspravama

Traité de l'attaque et de la défense des places, Essai sur les fortifications i u zbirci *Maximes bonnes à observer par tous ceux qui font bastir*. Gradio je i utilitarne objekte (kanale, akvedukte), planirao crkve, arsenale i bolnice. Sve te građevine obilježuje njegova sklonost za velike snažne mase lišene svega suvišnoga. Vaubanov utjecaj na fortifikaciju održao se u cijeloj Evropi sve do XIX st.

LIT.: G. Michel, Histoire de Vauban, Paris 1896. — Le goût artistique de Vauban, Revue de génie militaire (Paris), 1925. — H. L. Drecq, Vauban, ses travaux, ses écrits, Paris 1933. — R. Blomfield, Sebastian Le Prestre de Vauban, London 1938. — R. Ritter, Chateaux, donjons et places fortes, Paris 1953. A. De.

VAUDOYER, 1. Jean-Louis, francuski književnik, pjesnik i pisac o umjetnosti (Plessis-Piquet kod Pariza, 1883 — ?, VI 1963), jedan od osnivača pariskoga Musée des Arts Décoratifs.

BIBL.: Les peintres provençaux, De Nicolas Froment à Paul Cézanne, 1947; Les impressionnistes, 1948; Renoir, 1954; Édouard Manet, 1955; Le nu féminin dans la peinture européenne, 1956; La peinture vénitienne, 1957.

2. Laurent-Antoine-Thomas, francuski graditelj i pisac o arhitekturi (Pariz, 21. XII 1756 — 27. V 1846).

Učenik A.-F. Peyrea; 1783–88 na usavršavanju u Rimu, gdje proučava ant. arhitektonske spomenike. U doba Revolucije, nakon ukidanja akademije osniva 1793 u Parizu školu za arhitekturu u Louvreu. Klasicist, jedan od graditelja koji su dali svoj doprinos formiranju stila empire. God. 1804 izveo radove na palači Institut de France, zatim na zgradama Collège de France, Sorbonne, Bibliothèque Ste-Geneviève te na dvorcu Lagrange (Auvergne).

BIBL.: Plans, coupes et élévations du palais de l' Institut, 1811; Description du théâtre de Marcellus à Rome, 1812.

3. Léon, graditelj (Pariz, 7. VI 1803 — 9. II 1872), sin i učenik predašnjega.

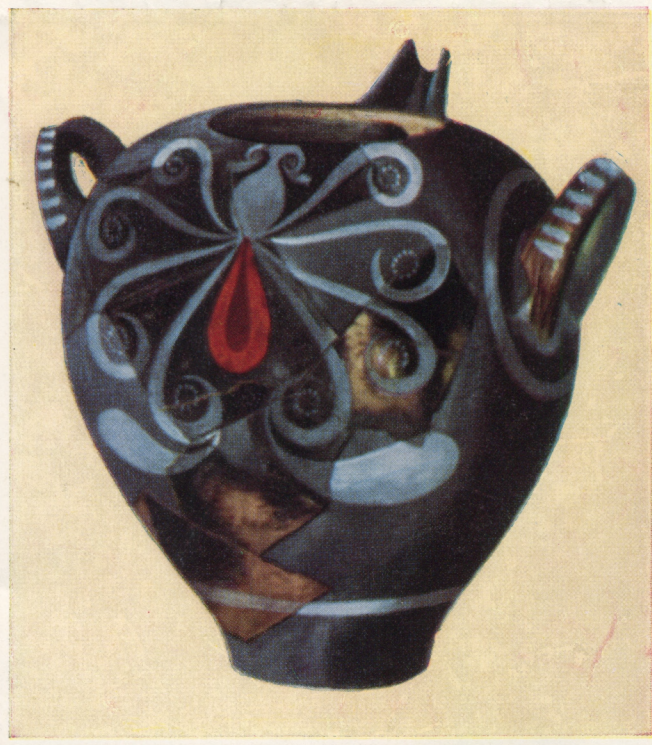
Dobiva 1826 »Prix de Rome«; boraveći u Italiji sudjeluje u studijske svrhe kod obnove mnogih ant. rim. spomenika (Klaudijev akvedukt; Augustov slavoluk u Fanu; Trajanovi slavoluci u Anconici i Beneventu). U Parizu izvodi pregradnje brojnih javnih objekata u smislu historicizma. Po njegovu projektu izgrađivana je od 1852 katedrala Notre-Dame u Marseilleu u neobizant. oblicima, najveća sakralna građevina podignuta u XIX st.

VAUTIER, Benjamin, švicarski slikar i ilustrator (Morges, 27. IV 1829 — Düsseldorf, 25. IV 1898).

Studije započeo u Ženevi, a nastavio 1850 na akademiji u Düsseldorfu. Tu provodi veći dio života, polazeći često u Švicarsku, gdje slika genre-prizore iz seljačke sredine koju prikazuje na idiličan način (narodni običaji, svadbe, gozbe, plesovi). Obraduje jednake teme i iz života njem. seljaka u Schwarzwald. Radio crteže za ilustracije djela njem. pjesnika, među kojima i za Goethov epos »Hermann und Dorothea« (1869).

VAUX-LE-VICOMTE, dvorac u dep. Seine-et-Marne, Francuska.

Sagrađen 1656–61 po nacrtima L. Le Vaua. Značajan primjer franc. barokne arhitekture s jako izraženim klasicističkim elementima. Komponiran je kao kompleks povezanih paviljonskih građevina s posebnim strmim krovovima. Na glavni centralni dio nastavljaju se u pravom kutu simetrični bočni traktovi, unutar kojih je prostrano dvorište; na njegovu dnu je ulaz u centralni dio građevine. Njeno pročelje prema suprotnoj, ist. strani ima u sredini izbočen dio u obliku četvrtine kruga; iznad njega je kupola s lanternom, a dvoetažni portal je naglašen stupovima i pilastrima. Kod izgradnje su naizmjenice upotrebljavani opeka i kamen. Ispred dvorca je park, što ga je planirao A. Le Nôtre. Unutrašnjost

KRETSKA VAZA. Srednjomijoljsko doba, oko 4000